

ОБАВЈЕШТАЈНЕ И БЕЗБЈЕДНОСНЕ СЛУЖБЕ

Стручни рад

DOI: 10.7251/BPGBL1214187DJ

УДК: 355.40

Мр Сениша Ђукић*

Апстракт: У раду се говори о обавјештајним и безбједносним службама/агенцијама, њиховој организацији, принципима организовања, класификацији, карактеристикама, те методима и средствима које примјењују у свом раду. Указано је и на мјесто и улогу обавјештајних и безбједносних служби у традиционалном и савременом концепту безбједности држава, посебно ако се има у виду њихова различита позиција, дужности и задаци у супротстављању тероризму и организованом криминалитету. Наиме, проблематика спречавања и сузбијања тероризма и организованог криминалитета временом задобија доминантно мјесто у програмским одређењима готово свих савремених обавјештајних и безбједносних агенција, које по правилу дјелују на разоткривању припрема терористичког и криминалног дјеловања. У том смислу, ефикасно супротстављање тероризму и организованом криминалу захтијева и веома квалитетан обавјештајни рад, како на стратешком, тако и на тактичком и психолошком плану. Без прикупљених информација немогуће је вршити квалитетне оперативне и стратешке анализе које имају за циљ да развију свеобухватне обавјештајне процјене које ће бити релевантне за доношење одлука о начинима дјеловања.

Кључне ријечи: обавјештајне и безбједносне службе/агенције, организација, класификација, методи и средства.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Држава као посебан, специфичан субјект права који располаже монополем на физичку принуду одувјек настоји заштитити успостављени друштвени поредак, постојећи систем власти и носиоце власти од свих напада који би је могли угрозити. Разноврсна дјела која угрожавају њену унутрашњу или спољну безбједност, која су најчешће подмукло (тајно) долазила комбиновано, и споља и изнутра, приморала су највећи број држава да успоставе ефикасан систем који ће се моћи адекватно супротставити најперфиднијим видовима криминалитета, међу којима доминира политички криминалитет (Савић, 2000: 29). Такав систем познат је као обавјештајно-безбједносни

* Европски дефендологија центар, Бања Лука, e-mail: djukic-bs@blic.net

систем, а његову окосницу чине обавјештајне и безбједносне службе државе. У различитим државама различито су одређени мјесто и улога обавјештајних и безбједносних служби, односно агенција.¹ На њихову организацију, дужности и задатке прије свега утичу основне карактеристике политичког система конкретне државе, карактеристике система националне безбједности, односно безбједности државе, организација државне власти, као и положај државе у међународним односима. Тако се за субјекте који се баве обавјештајно-безбједносном активношћу или дјелатношћу употребљавају и различити називи као: обавјештајне службе, безбједносне/сигурносне службе или агенције, службе безбједности, тајне службе, специјалне службе, обавјештајна заједница и сл. Уобичајено је да се обавјештајним агенцијама називају службе са овлашћењима и надлежностима изван државних граница, а безбједносним агенцијама оне са дужностима и задацима унутар државних граница². У прилог јединственој обавјештајно-безбједносној агенцији наводе се аргументи да су обавјештајна и безбједносна компонента у значајној мјери повезане, па се у организационом и функционалном смислу такав модел показује као практичније и дјелотворније рјешење³.

Када се говори о моделима са међусобно одвојеним обавјештајним и безбједносним службама, истиче се различитост метода рада унутар државе и ван подручја матичне државе. У том контексту се указује и на различите приступе код организационог и функционалног дијела, те на потребу деконцентрације овлашћења, односно смањивања опасности од евентуалних злоупотреба. Организација, дужности и

1 Ријеч служба има значење именице (служба као организација, институција) и значење глагола (служба као вршење радње и дјелатности, службовање). Код употребе ријечи агенција постоји неколико статусних модалитета у којима се она појављује, нпр. – агенција као орган односно организација из (ужег) система државне управе (основана прописом који одређује структуру државне управе), агенција као посебно јавноправно тијело под надзором државног парламента за обављање одређених државних функција из области државне безбједности и сл. (Ђујић, 2010)

2 С тим у вези треба напоменути да се обавјештајна и безбједносна активност може организовати преко посебних и одвојених институција, као у Њемачкој, Сједињеним Америчким Државама, Пољској, Уједињеном Краљевству, Мађарској, а може бити интегрисана у јединствену установу са обавјештајном и безбједносном компонентом, као што је то случај у Босни и Херцеговини, Србији, Хрватској, Црној Гори, Холандији.

3 Као примјер могу послужити и најтежи облици криминалитета, попут тероризма и организованог криминала, које, између осталог, карактерише и испреплетена активност на домаћем и иностраном подручју, па су аналогно томе и прикупљени подаци из дјелокруга рада обавјештајне, односно безбједносне компоненте међусобно повезани и условљени, а њихова употреба кроз јединствен обавјештајни циклус практичнија и ефикаснија.

задачи обавјештајно-безбједносних агенција, у највећем броју случајева, конституисани су на начин да омогуће прикупљање, аналитичку обраду и оцјену података од значаја за безбједност земље, односно глобалну безбједност. Према садржају, таква активност би се могла назвати обавјештајно-информативном и превентивно-безбједносном. Што се тиче репресивних овлашћења, савремене обавјештајно-безбједносне агенције у већини земаља су у организационом смислу издвојене изван агенција за спровођење закона, односно министарстава унутрашњих послова, и не могу се подвести под кривичнопроцесну дефиницију учесника кривичног поступка, односно полицијских органа. Стога нема државе која не поклања значајну пажњу свом безбједносно-обавјештајном систему⁴, односно законском уређивању његове организације и функције (надлежности, послова, мјера и активности), кадровској политици (одабору, обуци и усавршавању кадрова), материјално-техничком опремању, надзору и контроли итд. (Мијалковић и Милошевић, 2011: 4).

Мјесто и улога обавјештајних и безбједносних служби временом се мијењала зависно и од концепта националне безбједности, тако да је са заштите суверенитета, територијалног интегритета и спољнополитичких интереса државе, проширивана на бројне друге сфере друштвеног, државног и међународног живота, укључујући и супротстављање тероризму и организованом криминалитету.

ПОЈАМ ОБАВЈЕШТАЈНЕ СЛУЖБЕ

Без обзира на многобројне покушаје да се обавјештајна служба дефинише на општеприхватљив начин, у томе се још увијек није успјело, првенствено због различитог приступа феномену обавјештајних служби или активности, условљеног термиолошким нејасноћама, идеологијом, традицијом, мултидисциплинарним приступом и сл. Већина аутора се слаже да је обавјештајна активност знатно „старија“ од обавјештајне службе, а и знатно је шира појава по обиму и садржају. У зависности од тога да ли је обавјештајна служба одређивана у тзв. материјалном смислу као специфична активност/дјелатност, или у формалном као посебна установа/организација државног апарата, било је различитих одређења појма обавјештајне службе: обавјештајна служба је организована активност или организација која, по захтјеву и интенцијама водећих политичких снага, прикупља, процјењује и презентира водећим

4 Какав је значај безбједносно-обавјештајних служби потврђују и давно изговорене мудрости по којима „један војник не чини војску, али један обавјештајац на невидљивом фронту може да нанесе већу штету или губитке противнику него читава тенковска дивизија или десетине шпијунских сателита“; затим, „са слабом војском не мора да се изгуби рат, али са слабом обавјештајном службом то је сигурно“; уз то, „војску можеш да створиш на брзину, али не и обавјештајну службу“ (Ронин, 2009: 12)

политичким структурама класе или државе одређене податке о противнику, штити сопствене интересе од противника и ангажује се на другим активностима којима се доприноси реализацији одређених политичких циљева (Ђорђевић, 1987: 27); обавјештајна служба је посебна организација и дјелатност државних органа на прикупљању и изучавању података о другим државама. Обухвата све структуре друштва и све друштвене дјелатности (политичке, економске, војне, научнотехничке и др.) државе према којој је усмјерена (Војни лексикон, 1981); обавјештајну службу чине обавјештајна дјелатност и организација (апарат) која ту дјелатност спроводи. Појам обавјештајне службе у материјалном смислу обухвата обавјештајну дјелатност и циљеве који се том дјелатношћу остварују, а појам у формално-организационом смислу – организацију и средства којима се обавјештајна функција обавља (Политичка енциклопедија, 1975).

Слажући се да се појмови обавјештајне активности и обавјештајне службе, односно активности и службе/организације не могу изједначавати, прије свега јер знамо да обавјештајне службе реализују два вида активности: обавјештајну активност и необавјештајна дејства (субверзивне садржаје/тајне акције), сматрамо прихватљивим становиште професора Младена Бајагића, (Бајагић, 2010а: 83) али и осталих аутора који дефинишу обавјештајну службу као организацију, односно агенцију, чији је основни задатак (али не и ексклузивно) реализација обавјештајне активности кроз специфичан процес рада који се назива обавјештајни циклус. У том контексту наводимо и неколико прихватљивих појмовних одређења обавјештајне службе: обавјештајна служба се може дефинисати као специјализована установа државног апарата (извршне власти) која, у складу са законом утврђеним дјелокругом рада, спроводи обавјештајно-информативне, обавјештајно-безбједносне и необавјештајне активности и субверзивне садржаје (тајне акције/ covert actions) према виталним интересима и вриједностима противника, користећи научне методе и методе стицања научног сазнања, као и специфичне прикупљачке методе, поступке и средства, у циљу остварења националних интереса и очувања и унапређења националне безбједности сопствене државе (Бајагић, 2010b: 23); обавјештајну службу можемо дефинисати као специфичну, специјализовану високопрофесионалну и релативно самосталну институцију друштва која у складу са законом датим овлашћењем и кориштењем посебних легалних и тајних метода и средстава на системски начин прикупља штићене релевантне обавјештајне податке и друге информације о плановима и намјерама других држава или њихових појединих институција које су потребне за обликовање, креирање и вођење глобалне политике, нарочито на вањско-политичком плану (Маслеша, 2001: 199); обавјештајна служба је елитна организација одређене државе која, у складу са надлежностима

и овлашћењима, на релативно самосталан начин, првенствено тајним методама, прикупља повјерљиве (тајне) податке, прије свега о државама и недржавним субјектима у безбједносном окружењу, који могу да угрозе или угрожавају безбједност матичне државе и прибављене податке, у изворном или прерађеном облику, чини доступним државном руководству, које их користи за успјешније вођење државне политике, а обавјештајна служба их користи за унапређење сопствене обавјештајно-оперативне дјелатности (Мијалковски, 2009: 78).

ОРГАНИЗАЦИЈА И КЛАСИФИКАЦИЈА ОБАВЈЕШТАЈНИХ СЛУЖБИ

Данашње безбједносно окружење, између осталог, оптерећено и глобалним пријетњама безбједности, односно најтежим облицима криминалитета као што су тероризам, организовани криминалитет, илегална трговина оружјем за масовно уништење и др. утицало је и на организацију, дужности и задатке обавјештајних служби. У свим савременим државама се, у оквиру система националне безбједности, организују обавјештајно-безбједносни системи, које чине обавјештајно-безбједносне установе задужене за обавјештајне, контраобавјештајне и друге безбједносне активности⁵. У оквиру тог система агенције/установе карактерише или треба карактерисати планска подјела рада, односно јасно разграничење обавјештајних, контраобавјештајних и других безбједносних послова, успостављен начин комуникације и координације, нормативно дефинисани и прецизни облици надзора и контроле над радом тих агенција од стране законодавне, извршне и судске власти, али и јавности. Основни принцип њиховог рада је тајност, због чега оне уживају и већи степен аутономности у раду у односу на друге органе државне управе.

Савремена организација обавјештајних и необавјештајних активности које предузимају поједине агенције унутар обавјештајно-безбједносног система појединих држава мора поштовати одређене принципе (Маслеша, 2001; Савић, 2007; Бајагић, 2010а.; Мијалковић, Милошевић, 2011; Алиспахић, 2011) организовања обавјештајних служби, и то, као што је већ истакнуто, тајност обавјештајног рада, оперативност и правовременост у раду, свеобухватност, непрекидност и интензитет дјеловања, концентрација обавјештајног и контраобавјештајног рада,

5 Број тих обавјештајно-безбједносних уснова (служби/ агенција) непосредно зависи од више значајних чинилаца: политичке, економске и војне моћи дате државе, дефинисаних националних интереса и утврђених спољнополитичких циљева, положаја и угледа државе у међународним односима, природе односа државе са сусједима, традиционалних и савремених (глобалних) изазова и пријетњи безбједности које (директно или индиректно) остварују утицај на очување и унапређење националне безбједности дате државе, итд. (Бајагић, 2010b).

специјализација у раду, функционалност, континуираност обуке⁶ и др. Данас не постоји држава која има само једну обавјештајну организацију, јединствен обавјештајни апарат који би се бавио свим питањима обавјештајног рада, већ је, углавном, ријеч о обавјештајно-безбједносним системима са више специјализованих организација које обављају одређене обавјештајне дјелатности. Подјела рада унутар обавјештајних система, односно појава специјализације обавјештајних установа – које ће се разликовати по предмету, домену, па и крајњем домету обавјештајне активности, датира од половине 20. вијека (нарочито после I свјетског рата). Специјализација је вршена на два начина: унутар обавјештајних система, када су образоване посебне групе стручњака за одговарајуће области обавјештајног истраживања оружаних снага противника (посебно за копнену војску, ратну морнарицу, ваздушне снаге и сл.)⁷.

Најстарија (класична) подјела јесте на: војну и цивилну обавјештајну службу, односно на обавјештајну и контраобавјештајну службу. Обавјештајна служба подразумијева организацију која дјелује офанзивно према противнику ван граница сопствене земље, а контраобавјештајна је она која штити тајне, односно дефанзивног је карактера. Теоријски гледано, вјероватно би адекватнија била подјела на спољне и унутрашње службе (с обзиром на објекте рада) или на обавјештајне службе и службе безбједности. Спољна обавјештајна служба била би дио обавјештајног апарата дате државе који се бави обавјештајним радом према другим земљама, а унутрашња обавјештајна служба бави се обавјештајним радом унутар дате земље. Исправнији је приступ да је ријеч о обавјештајном апарату или служби која претежно ради према иностранству (“спољна”) или унутар земље (“унутрашња” обавјештајна служба). Под “претежним” се подразумијева да им је ту највећи обим рада, тежиште по логици задатака, а у пракси се ради о нормалној испреплетености. Спољна и унутрашња обавјештајна служба су у западним земљама јасније организационо издвојене, а на Истоку (у вријеме реал-социјализма) су биле јединствене у организацији, са назначеним организационим јединицама за обавјештајни и контраобавјештајни рад (Савић, 2000: 59).

У научној и стручној литератури обавјештајне службе се генерално класификују по три принципа: 1/ области истраживања; 2/ карактеру

6 Сматрамо да је континуирана едукација припадника обавјештајно-безбједносних агенција посебно у сегменту супротстављања најтежим облицима криминалитета веома битна – како кроз систем основне тако и специјалистичке обуке. Обука и професионална изградња стручњака у области обавјештајно-безбједносног рада треба бити међу приоритетима у раду агенција.

7 Типичан примјер представљао је развој Обавјештајне службе САД; у оквиру обавјештајне организације, када се издвајају области истраживања и “истраживачи” (радници обавјештајци) који су организационо подијељени по линијама које су фактички прерасле у посебне службе. Типичан примјер је представљао обавјештајни систем СССР-а.

циљева; и 3/ положају у обавјештајно-безбједносном систему, односно по организацији и начину руковођења.

ПОЈАМ И ВРСТЕ СЛУЖБИ БЕЗБЈЕДНОСТИ

Службе безбједности су појам новијег датума. Као јединствена институција, служба безбједности настаје почетком 20. вијека када су разлози националног организовања и потребе заштите државе од унутрашњих и спољашњих угрожавајућих фактора захтијевали интегрисање и централизацију послова безбједности у оквиру јединствене институције. Општеприхваћена дефиниција појма “служба безбједности” не постоји. Дјелатност служби безбједности не смије се мијешати са полицијским пословима нити с активношћу тзв. политичке полиције. Наиме, политичка полиција је историјска категорија својствена тоталитарним режимима, а савремене службе безбједности када се баве угрожавањима која спадају у тзв. унутрашњу проблематику предузимају активности из обавјештајног (контраобавјештајног), а не полицијског спектра (Таталовић и Биланџић, 2005: 77). Према томе, служба безбједности у најчешће и најшире присутном значењу јесте генерички појам који обједињава специјализоване унутрашње обавјештајне службе, тј. синоним је за службу државне безбједности, односно службу унутрашње – националне безбједности. Значи, служба безбједности је специјализована институција државне управе која дјелује на откривању, спречавању и сузбијању активности које угрожавају постојеће државно и друштвено уређење, и то како од унутрашњих политичких противника који дјелују с противуставних позиција (сепаратисти, терористи), тако и од најтежих облика унутрашњег и транснационалног криминала (организовани, високотехнолошки, финансијски, економски, ратни злочини и др.), али и од обавјештајних и субверзивних активности страних држава, односно њихових специјализованих установа, служби и сарадника. У пракси се израз „служба безбједности“ користи и у знатно ширем смислу од наведеног. Тим појмом је било обухваћено функционисање и организовање како обавјештајних служби у ширем смислу ријечи (тајне полиције), тако и службе јавне безбједности (јавна полиција). Тиме је наглашавана њихова заштитна функција у одбрани интереса најширих маса и исказиван је одбрамбени карактер њихове активности у односу на друге државе (Мијалковић, Милошевић, 2011: 320).

Као што је већ истакнуто, назив безбједносне службе задужене за безбједносне послове државе може, али не мора, да одржава прецизан садржај њене ангажованости. Та чињеница у приличној мјери ограничава прецизну класификацију безбједносних служби. Зато је могућа само условна подјела безбједносних служби на оне које су приоритетно

намијењене да штите националну безбједност од спољне шпијунаже и субверзије (контраобавјештајне) и оне које су приоритетно намијењене да штите националну безбједност од носилаца унутрашњег екстремизма, тероризма, организованог криминала, завјера, саботажа и сличних противуставних дјелатности (Мијалковски, 2009: 155). Без обзира на начелну подјелу безбједносних служби на: централну или ресорну, зависно од положаја у безбједносно-обавјештајном систему; дефанзивну или офанзивну, према карактеру политичке власти; оперативну или неоперативну, зависно од тога да ли има право предузимати репресивне мјере и истражне радње, свакој од наведених служби законом су одређене дужности и задаци (дјелоокруг рада и овлашћења), како би примјеном тајних метода и средстава штитила виталне државне вриједности од свих облика угрожавања, односно најтежих видова криминалитета (тероризма, организованог криминалитета, оружја за масовно уништење итд.).

МЕТОДЕ И СРЕДСТВА СЛУЖБИ БЕЗБЈЕДНОСТИ

Служба безбједности у основи користи све методе карактеристичне за тзв. унутрашњу обавјештајну службу, а то су, прије свега, методе прикупљања обавјештајних података из људских извора, односно Human Intelligence – HUMINT, тј. тајног прикупљања обавјештајних информација помоћу агената (clandestine collections by agents), прикупљања сазнања из отворених извора, односно Open Source Intelligence – OSINT; метод сарадње, и технички метод, односно Technical Intelligence – TECHINT, са мноштвом разноврсних прикупљачких дисциплина, затим поједине службе безбједности могу користити и поједине методе карактеристичне за тзв. легално прикупљање обавјештајних сазнања („исљедни метод“ и др.), као и одређене методе карактеристичне за активност полицијских агенција (провјеравање кроз базе података, „инфилтрација“ и сл.).

Савремене службе безбједности, у највећем броју случајева, конституисане су на начин да омогуће прикупљање, аналитичку обраду и оцјену података од значаја за безбједност земље. Дужности и задаци ових служби у супротстављању кривичним дјелима огледају се искључиво у обавјештајно-информативној и превентивно-безбједносној функцији, која се састоји у пружању помоћи код откривања, спречавања и истраживања конкретних кривичних дјела или у сагледавању безбједносних појава и проблема битних за доношење политичких одлука које се односе на координацију и усмјеравање других државних органа, изналагање одговарајућих системских рјешења, те одређена прилагођавања на законодавном или извршном нивоу. Што се тиче репресивних овлашћења, савремене безбједносне агенције, у већини земаља, у организационом смислу су издвојене изван

агенција за спровођење закона, односно министарстава унутрашњих послова, и не могу се подвести под кривичнопроцесну дефиницију учесника кривичног поступка. У вези с тим, треба напоменути и да се Препорука Савјета Европе 1402 из 1999. године односи на контролу државних служби безбједности и предвиђа да унутрашње службе безбједности не би требало да буду овлашћене за извршавање задатака криминалистичке полиције, да воде истраге, хапсе и притварају, нити би требало да буду укључене у борбу против организованог криминала, осим у случајевима када организовани криминалитет представља јасну опасност по слободни поредак демократске државе. Наиме, дјелатност полиције, као и дјелатност служби безбједности почива на прикупљању, обради и употреби података, односно информација. Подаци које прикупља полиција имају, у основи, другачију сврху од података које прикупљају службе безбједности. Полицијски подаци првенствено служе процесуирању случајева, односно идентификовању осумњичених и прикупљању доказа за вођење кривичног поступка. На другој страни, сврха прикупљања обавјештајно-безбједносних података ријетко је повезана са потребом процесуирања случајева, а знатно чешће са потребом да се предуприједи пријетње од дјелатности екстремиста, терориста или страних држава које су усмјерене на заштићена добра (уставно уређење, одбрана и безбједност земље, витални економски и други национални интереси.) На основу тако прикупљених података, службе безбједности анализирају и процјењују угроженост заштићених добара и предузимају превентивне мјере или упућују своје процјене доносиоцима спољнополитичких и других државних одлука. Ово разликовање подразумијева да службе безбједности у демократском друштву не могу имати првенствено репресивну функцију, као што је то случај у ауторитарним режимима, у којима оне примарно штите режим власти од сопствених грађана. Наведене двије сврхе прикупљања података се понекад преплићу, нарочито када се ради о организованом криминалу, тероризму и кривичним дјелима против уставног уређења и безбједности државе. У свим тим случајевима потребна је сарадња и размјена података између полиције и служби безбједности. Различите сврхе полицијских и обавјештајно-безбједносних података чине пристанак држава на прецизна законска ограничења тајног прикупљања података знатно тежим. У начелу, државе би лакше пристале да се тајно прикупљање података од стране полиције темељније подведе под закон него када се ради о истој дјелатности служби безбједности. Сљедствено томе, подаци који су прикупљени за потребе полиције углавном постају доступни и изложени контроли органа тужилаштва и суда, као и оптуженог лица, а послије окончања судског процеса не би требало да постоји ни потреба за даљим чувањем таквих података као тајних. С подацима прикупљеним од стране служби безбједности ствар је сасвим

или увелико другачија: такви подаци се рјеђе просљеђују тужилаштву и судовима, а чешће остају похрањени у архивама и скривени од контроле (Милосављевић, 2008: 60).

ЗАКЉУЧАК

Развијање квалитетног обавјештајног рада, односно активности обавјештајних и безбједносних служби, односно обавјештајно-безбједносних агенција као посебних организација са својим дјелокругом рада и усклађивање њихових активности са дјеловањем других агенција за спровођење закона представља предуслов на плану адекватног супротстављања савременим пријетњама безбједности, у првом реду, тероризму и организованом криминалитету. У Босни и Херцеговини најважнији органи на том плану су Обавјештајно-безбједносна агенција, као аутономна – централна установа задужена за обавјештајне, контраобавјештајне и друге законом и подзаконским актима дефинисане послове безбједности, Агенција за истраге и заштиту, полицијске агенције и њихове специјализоване линије рада, као и други органи за откривање и процесуирање кривичних дјела (тужилаштва, судови и др.).

У вези са прикупљањем података којима се баве агенције, афирмисан је својеврсни демократски стандард и правило да обавјештајно-безбједносне агенције не располажу репресивним овлашћењима и да такви подаци нису у функцији кривичног поступка већ заштите безбједности државе. Ако би ипак располагале, онда би интереси ефикасности налагали да обавјештајно-информативни тј. превентивно-безбједносни и репресивни послови буду организационо подијељени тако да институција у цјелини не трпи посљедице мијешања међусобно супротстављених функција, а требало би увести и додатне контролне механизме. Сматрамо да у обавјештајно-безбједносном систему какав је у Босни и Херцеговини, гдје поред Обавјештајно-безбједносне агенције постоји и безбједносна агенција с полицијским овлашћењима, а то је Агенција за истраге и заштиту, не би требало дуплирати надлежности и овлашћења, јер постоји опасност да се посебна овлашћења користе и у рутинским ситуацијама у којима не постоји јасна опасност по безбједност државе. Сматрамо да акценат треба ставити на постизање што већег квалитета и ефикасности у вршењу свакодневних обавјештајних активности тј. успостављању што ближе и квалитетније сарадње и координације са безбједносним и полицијским агенцијама, односно тужилаштвом у Босни и Херцеговини, те с обавјештајним и безбједносним агенцијама у региону и свијету, а да Агенција као и до сада не би требало да располаже репресивним или полицијским овлашћењима у сфери сузбијања тероризма или организованог криминалитета, а што је и у складу с препорукама Савјета Европе (1402/1999).

ЛИТЕРАТУРА

- Алиспахић, Б. (2011). *Основи методике рада обавјештајно-сигурносних служби*. Сарајево/Загреб: ТКД Шахинпашић.
- Бајагић, М. (2010). *Методика обавештајног рада*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.
- Бајагић, М. (2010). *Шпијунажа у XXI веку, Савремени-обавештајно-безбедносни системи*. Београд: Book-Marso.
- Борн, Х., Ли Ј. (2005) *Постизање одговорности у обавештајној делатности: Правни стандарди и најбољи начини надзора обавештајних служби*. Осло: Издавачка кућа Норвешког парламента.
- Грубач, М. (2008). Посебна овлашћења органа кривичног гоњења и уставна права грађана. *Демократски надзор над применом посебних овлашћења – зборник радова*. Београд. Центар за цивилно-војне односе.
- Дујић, С. (2010). Јавне службе и независна регулаторна тијела, *Часопис за управно-правну теорију и праксу*. Бања Лука. Агенција за државну управу Републике Српске.
- Ђукић, С. (2008). Институционални начини супротстављања тероризму са освртом на мјесто и улогу обавјештајне заједнице, *Зборник радова, «Безбједност и заштита у Републици Српској и Босни и Херцеговини – стање и перспективе*, Бања Лука, Факултет за безбједност и заштиту.
- Закон о обавјештајно-безбједносној агенцији Босне и Херцеговине, *Службени гласник БиХ*, број 12/04, 22/04 и 56/06.
- Маслеша, Р. (2001). *Теорије и системи сигурности*. Сарајево: Магистрат.
- Милосављевић, Б. (2008). Овлашћења полиције и других државних органа за тајно прикупљање података: домаћи прописи и европски стандарди, *Демократски надзор над применом посебних овлашћења – зборник радова*. Београд. Центар за цивилно-војне односе.
- Мијалковић, С. Кесеровић, Д. (2010). *Основи безбједности са системом безбједности Босне и Херцеговине*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту.
- Мијалковић. С., Милошевић М. (2011). *Обавјештајно-безбједносна дјелатност и службе*. Бања Лука: Висока школа унутрашњих послова.
- Мијалковски, М. (2009). *Обавештајне и безбедносне службе*. Београд: Универзитет у Београду, Факултет безбедности.
- Ронин, Р. (2009). *Обавештајни рад*. Београд: Службени гласник и Факултет безбедности Универзитета у Београду.
- Савић, А. (2000). *Увод у државну безбедност*. Београд: ВШУП.
- Савић, А. (2007). *Национална безбедност*. Београд: Криминалистичко-полицијска академија.

- Таталовић, С., Биланџић, М. (2005). *Основе националне сигурности*. Загреб: МУП Републике Хрватске, Полицијска академија.
- Шикман, М. (2010). *Организовани криминалитет – кривични, процесни, криминалистички аспект*. Бања Лука: Дефендологија центар за безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања.
- Шикман, М. (2009). *Тероризам*. Бања Лука: Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука.

INTELLIGENCE AND SECURITY SERVICES

Sinisa Djukic, MA

Summary: This study tells about intelligence and security services/agencies, their structure, organization principles, classification, characteristics and methods and means they apply in their work. It was pointed out the place and the role of intelligence and security services/agencies in traditional and modern concept of state security, especially in relation with their different position, duties and tasks in fighting terrorism and organized crime. Namely, problems of terrorism and organized crime prevention and suppression, during the time became dominant in program determinations almost every modern intelligence and security services/agencies which generally try to uncover preparations for terrorist and criminal acting. Regarding this, effective counteraction to the terrorism and organized crime activities demands high quality intelligence work on strategic, tactical and psychological field. Without collected information, it is impossible to do quality operative and strategic analysis that should result with development of comprehensive intelligence assessments relevant for making decisions how to act.

Key words: intelligence and security services/agencies, structure, organization principles, classification, characteristics, methods and means, terrorism, organized crime